

Solastalji ve Orman Yangınları

Solastalgia and Forest Fires

Çiğdem Alaca¹

¹Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla

ÖZ

İklim değişiminin yarattığı önemli sorunlardan biri orman yangınlarıdır. Orman yangınları gerek doğal gerekse de antropojenik sebeplerden dolayı ortaya çıkmaktadır. Sıcaklığın artması, kuraklık, sıcak dalgaları, iklim koşulları gibi iklim değişikliğinin etkileri ile ortaya çıkan orman yangınları giderek artmaktadır. Orman yangınları nedeniyle ortaya çıkan akut ve kronik etkiler yaşamda önemli değişimlere neden olmaktadır. Yangınların neden olduğu akut ve kronik etkiler sonucunda sadece ormanlar zarar görmez aynı zamanda flora, yaban hayatı, su kaynakları, toprak, iklim, rekreatif amaçlarla insanların faydalandıkları alanlar ile ormanlık alanların yakını ve çevresindeki yerleşim yerleri de zarar görmektedir. Sonuçta sıcaklığın artması, kirlilik, salgın hastalıklar, kuraklık, besin kıtlığı, orman yangınları gibi değişimler ruh ve beden sağlığını doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Orman yangınlarına maruz kalmak doğrudan travmatik bir etki yaratırken; dolaylı olarak da yoksulluk, işsizlik ve barınma gibi bir dizi sosyal, politik ve ekonomik nedenlerde ruh sağlığını etkilemektedir. Orman yangınları bir çevresel değişim de yaratmaktadır. Bu çevresel değişim bireyde kayıp duygusu yaratmakta, aidiyet duygusu kaybolmakta, yeni çevre ile bağ kuramamakta, uyum sağlaması güçleşmekte ve sıkıntı yaşamasına neden olmaktadır. İklim değişikliği nedeniyle sık karşılaşılan psikolojik sorunlar gelecek hakkında belirsizlik, çaresizlik, stres, anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu ve depresyon olarak karşımıza çıkmaktadır. İklim değişiminin sonuçlarının ruh sağlığını etkilemesi nedeniyle bazı yeni ruh sağlığı kavramları tanımlanmaktadır. "Solastalji" bu yeni ruh sağlığı kavramlarından biridir. Solastalji insanın teselli bulduğu şeyin/şeylerin kaybı ve çevresel değişimin neden olduğu acıyı ve sıkıntıyı ifade eden bir terim olarak tanımlanmaktadır. Solastalji, ekosistem sağlığı ve insan sağlığı arasındaki bağlantıları, özellikle iklimsel ve çevresel değişimin zihinsel, duygusal ve ruhsal sağlık üzerindeki kümülatif etkilerini anlamak için ruh sağlığı uzmanları tarafından bilinmesi gerekli bir kavramdır.

Anahtar sözcükler: Orman yangınları, ruh sağlığı, çevresel kayıp, solastalji

ABSTRACT

One of the important problems created by climate change is forest fires. Forest fires occur due to both natural and anthropogenic causes. Forest fires, which occur with the effects of climate change such as an increase in temperature, drought, heat waves, and climatic conditions, are increasing gradually. Acute and chronic effects caused by forest fires cause significant life changes. As a result of the fire, not only forests are damaged, but also flora, wildlife, water resources, soil, climate, areas used by people for recreational purposes, and settlements near and around forested areas. As a result, changes such as increases in temperature, pollution, epidemics, drought, food shortage, and forest fires, affect mental and physical health. While exposure to forest fires creates a direct traumatic effect; indirectly, it affects mental health for a number of social, political and economic reasons such as poverty, unemployment and housing. Forest fires also create an environmental change. This environmental change creates a sense of loss, the sense of belonging is lost, it cannot connect with the new environment, it becomes difficult to adapt and causes distress. Uncertainty about the future, helplessness, stress, anxiety, post-traumatic stress disorder and depression are common psychological problems due to climate change. It defines some new mental health concepts as the consequences of climate change affect mental health. "Solastalgia" is one of these new concepts. Solastalgia is defined as a term that expresses the pain and distress caused by the loss of the thing/things that people find solace and environmental change. Solastalgia is a necessary concept for mental health professionals to understand the links between ecosystem health and human health, especially the cumulative effects of climatic and environmental change on mental, emotional and spiritual health.

Keywords: Forest fires, mental health, environmental loss, solastalgia

Giriş

21. yüzyılın en büyük halk sağlığı krizi olan iklim değişikliğinin neden olduğu sorunlardan bir tanesi de orman yangınlarıdır. Orman yangınları can ve mal kayıplarının yanı sıra yaralanma ve hastalıklara yol açmakta, doğal yaşam ve çevre üzerinde de pek çok olumsuz etkiyi oluşmasına neden olmaktadır. Türkiye'de 2021 yılı Temmuz, Ağustos aylarında 49 ilde toplam 299 orman yangını çıkmıştır ve 60 bin hektar ormanlık alan yanmıştır (Deniz ve Hiç 2022). Bu illerdeki yangınlardan ana akım medyaya yansıyan en önemlileri Muğla, Antalya ve Mersin

illerinde çıkmıştır. 2021 yılında Türkiye'nin dışında Amerika Birleşik Devletleri, İspanya, Çin, Fiji, İngiltere, Endonezya, Kanada, Almanya, İtalya, Yunanistan başta olmak üzere dünyanın birçok yerinde iklim değişikliğine bağlı orman yangınlarının arttığı görülmektedir (Medyascope.tv 2021).

Orman yangınlarının giderek daha sık olmasının ve maruz kalan bölge sayısının artmasının başta gelen nedenleri arasında sıcaklıkların yükselmesi, kuraklığın artması, sıcak dalgaları gibi meteorolojik ve iklimsel koşullar gelmektedir (IPCC 2021, Romanello ve ark. 2021, Şen 2022). Orman yangınları açısından, Akdeniz iklim kuşağı içinde yer alan Türkiye'de, özellikle Batı Toroslar ve Muğla bölgeleri orman yangınları açısından en hassas alanlarından olduğu bilinmektedir. Bu yangınların bir kısmı iklim değişikliğiyle birlikte artan sıcaklık ve kuraklık nedeniyle doğal yollarla meydana gelirken, diğer kısmı ise ihmal sonucu ya da kasıtlı çıkarılan antropojenik nedenlerden ortaya çıkan yangınlardır (Caldá ve ark. 2020, Romanello ve ark. 2021, Şen 2022).

Orman yangınları hangi nedenle çıkarsa çıksın birçok olumsuz etkiyi beraberinde getirmekte ve en önemlisi ekolojik dengeyi bozmaktadır. Orman yangınları sonucunda doğal yaşam ve yaban hayvanları ölmekte, ormanlık alanlara başka türler geldiği için yaban hayatı değişmektedir. Doğal yaşamın bozulması ile orman üretimi etkilenmekte, erozyon oluşmakta, toprak özellikleri bozulmakta, kütle ve su kaybı olmakta, su kaynakları bozulmakta, hava kirliliği, çölleşme, sel, heyelan, çığ gibi felaketlere neden olmaktadır. Ayrıca orman yangınları nedeniyle hava kalitesi bozulmakta, atmosfere zehirli gazlar ve dumanlar yayılmakta, bunun sonucunda da karbon salınımı artmakta ve tüm bunlar küresel iklim sistemini değiştirmektedir. Orman yangının olduğu bölgedeki yerleşim yerlerini etkilenmesi ile insanların evlerini, arazilerini, hayvanlarını kaybetmekte, yaşam alanlarının tahrip olmakta ve zorunlu göçler meydana gelmektedir (Ayanoğlu ve ark. 2017, Romanello ve ark. 2021).

Ormanların sürekliliğini tehlikeye sokan, orman alanlarını azaltan yangınlar dumana, alevlere ve ısıya maruz kalma ile doğrudan ve akut sağlık etkilerinin yanı sıra dolaylı ve uzun süreli etkilere neden olmaktadır (Pihkala 2020a). Yangınların etkisiyle atmosfere yayılan gazlar ile hava kalitesi kötüleştirmekte, ortaya çıkan dumanlar yangınların yaşandığı bölge insanlarını etkilediği kadar bölge dışındaki insanların da sağlığını etkilemektedir. Alevler söndürüldükten sonra bile, bir orman yangınından kalan dumana ve küle maruz kalmak hem risk altındaki hem de sağlıklı kişilerde önemli sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Özellikle küçük çocuklar, gebeler, yaşlılar, astım, KOAH ve kalp hastaları yangının olumsuz etkilerinden dolayı en çok sorun yaşayan riskli gruplardır. Bu riskli grupların yangının yaratacağı sağlık sorunlarından korunması için gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Ayrıca yangına müdahale eden personel ve yangın alanında mahsur kalan kişilerde oluşan yanıklar, sıcak yorgunluğu, sıcak krampları, sıcak çarpması sık görülen akut sağlık sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu fiziksel sağlık sorunları akut dönemde fark edilmekte ve gerekli müdahale yapılmaktadır. Tüm doğal afetlerde olduğu gibi orman yangınları sonucunda da fiziksel sağlık sorunları kadar ruhsal sağlık sorunları da sık görülmektedir. Fakat genellikle ruhsal sağlık sorunları akut dönemde fark edilmemekte ya da hemen ortaya çıkmadığı için müdahale süreci değişmektedir. Afetler sonucunda yaşanan ruhsal travmalar nedeniyle, bireylerin hayatları büyük ölçüde olumsuz etkilenmektedir. Yangın sonrasında tüm doğal afetler sonrasında olduğu gibi birey üzerindeki olumsuz etkisi devam etmekte, olumsuz davranışlara, psikolojik tepkilere yol açmakta ve birey önceki sürecine dönmekte zorlanmakta hatta çeşitli ruhsal sorunlar yaşamaktadırlar. Oluşan bu sorunlar sonrasında gerekli psikolojik destek sağlanmadığında ise ruh sağlığı konusunda daha ağır tablolar karşımıza çıkmaktadır (HASUDER 2021). Tüm bunlar başta bölge insanları olmak üzere toplumun fiziksel, ruhsal ve sosyal sağlığını etkilemektedir (Ayanoğlu ve ark. 2017, Romanello ve ark. 2021).

Günümüzde orman yangınlarının sık görülmesinin en önemli nedeni iklim değişikliğidir. İklim değişikliğinin ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar akut veya kronik ruh sağlığı sorunları tanımlamıştır. Bunlar anksiyete, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), depresyon, madde kullanım bozuklukları, fobik ve somatik bozukluk, intihar düşüncesi ve tamamlanmış intihardır (Cunsolo Willox ve ark. 2015, Clayton ve ark. 2017, Galway ve ark. 2019, Charlson ve ark. 2021). Orman yangınları ayrıca gelecek hakkında belirsizlik, önüne geçilemeyen çaresizlik, stres ve kaygı hissedilmesine de neden olmaktadır (IPCC 2021). İklim değişikliği sonuçlarının ruh sağlığı üzerine etkileri nedeniyle iklim değişikliğine özgü bazı yeni ruh sağlığı kavramları tanımlanmaktadır. Bu kavramlardan biri "Solastalji"dir.

Orman yangınları gibi iklim değişikliğinin neden olduğu afetler, mekânsal ve çevresel değişime de neden olmakta ve bu değişim bireyde bir kayıp duygusu yaratmaktadır. Alışılmış ve kişisel olarak önemsenen mekânın ve çevrenin kaybının yarattığı acı ve sıkıntıyı tanımlamak için "solastalji" kavramı kullanılmaktadır. İkincil travma olarak görülen solastalji, aslında bir semptomdur. Yani ruhsal bir hastalık değildir. Solastalji insanın teselli bulduğu şeyin/şeylerin kaybı ve çevresel değişimin neden olduğu acıyı ve sıkıntıyı ifade eden bir terim olarak tanımlanmaktadır. Orman yangınları nedeniyle mekânsal ve çevresel değişimin yarattığı ruhsal sıkıntıya anlam

ve açıklık kazandıran bir yeni kavramdır (Albrecht ve ark. 2007, CPA 2020). İklim değişikliğinin yarattığı ruhsal sorunlardan biri olan solastalji kavramı hakkında ruh sağlığı profesyonellerinin daha fazla bilgi sahibi olması gerekmektedir. Böylece solastalji yaşayan bireyi tanımlayabilecek, solastaljinin önlenmesi ile ilgili çalışabilecek, solastalji yaşayan bireylerin sağlıklı ve etkin başetme yöntemlerini bulması ve kullanmasında yardımcı olabilecek ve bir ruhsal bozukluk olmaması için gerekli önlemleri alabilecektir. Bu çalışmada iklim değişikliğinin olası yaygın ruh sağlığı sonuçlarından biri olan solastalji kavramı, solastaljiye neden olan durumlar ve orman yangınlarında yaşanan solastalji ele alınarak, ruh sağlığı profesyonellerinin konu hakkında farkındalığının oluşması hedeflenmektedir.

Kişisel Olarak Bağ Kurulan ve Önem Verilen Yerin Kaybı

Yer kaybı önemsiz bir deneyim değildir. Pek çok insan, yaşadığı yere güçlü bir bağ kurmaktadır. Bu bağ kişiye istikrar, güvenlik ve kişisel kimlik duygusu sağlamaktadır. İnsanların yaşadıkları bölgeye ve topluma güçlü bir şekilde bağ kurduklarında daha fazla mutluluk, yaşam doyumu ve iyimserlik yaşadıkları bildirilmiştir (Brehm ve ark. 2004). İş performansının, kişilerarası ilişkilerinin, sağlık gibi birçok şeyin yere bağlılıkla ilişkili olduğu ve yere bağlılık ile kurulan olumlu olumsuz ilişkiden etkilendiği belirtilmektedir (Fullilove 2013). İklim değişikliğinin neden olduğu orman yangınları gibi afetlerde flora, yaban hayatı, su kaynakları, toprak, iklim, rekreatif amaçlarla insanların faydalandıkları alanlar ile ormanlık alanların yakını ve çevresindeki yerleşim yerleri de zarar görmekte ve değişmektedir. Bu değişim birey için önemli olan yerin ve bu yerle kurulan bağın olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır. Scannell ve Gifford (2016) yaptıkları çalışma ile birey için önemli olan yerin faydalı etkilerini deneysel olarak göstermişlerdir. Çalışmada örnekleme iki farklı gruba ayırmışlardır. Bir gruba bağlı oldukları ve bireyin için önemli olan yeri ve diğer gruba ise birey için önem arz etmeyen ve herhangi bir bağlılık geliştirmedikleri yeri tanımlamaları ve görselleştirmeleri istenmiştir. Önemseyen ve bağlılık duyan grupta olanların bağlılık duymayan grupta olanlara göre daha yüksek benlik saygısı ve aidiyet duygusu gösterdikleri bulunmuştur. Orman yangınları gibi durumlarda bireyler yaşadıkları, çalıştıkları, ürettikleri ve anıları olan yerleri kaybetmektedir. Bu gerçekçi kayıp hali fiziksel mekanla kurulan ilişkinin de kaybını beraberinde getirmektedir (Tschakert ve ark. 2019). Orman yangınları gibi afetler yaşanan yerin ve çevrenin değişmesine ve gerek kısa süreli, kısa mesafeli, gerek uzun süreli, uzun mesafeli yer değiştirmelere neden olmaktadır. Aynen mekânın ve çevrenin yanarak değişimi ile yaşanan kayıp gibi zorunlu yer değiştirme hali de bir yer kaybı olarak tanımlanabilmektedir. Cattaneo ve arkadaşları (2019) tarafından iklim değişikliğinin kronik etkilerinin gönüllü ve kalıcı göçlere yol açtığı ve açmaya devam edeceği öne sürülmektedir. İstemli ya da istemsiz olarak gerçekleşen göç olayları, yer ve topluluk bağlantılarının kaybolmasına, geçim sorunlarına ve buna bağlı mali zorluklara neden olmaktadır. Göç olayı ile birlikte fiziksel mekânın değişimi ile kayıp duygusu kaçınılmaz bir sonuç olarak yaşanmaktadır. Tüm bunlar fiziksel, zihinsel ve ruhsal sağlığı olumsuz etkilemektedir (Dannenberg ve ark. 2019). Yaşanılan yer ile birey arasında kurulan bağın ve yere verilen önemin bireyin yaşamında göz ardı edilemeyecek kadar etkili olduğu görülmektedir.

Bağ Kurulan ve Önem Verilen Yerin Kaybı ve Kimlik, Özerklik, Kontrol Duygusu Arasındaki İlişki

Kimlik kavramı bilişsel, fiziksel ve sosyal gibi birçok öğeden oluşmaktadır. Bedensel duyularımız, beden imajımız, anılarımız, amaçlarımız, değer yargılarımız ve yaşadıklarımız kimliğimizde etkili faktörlerdir. Sosyal kimliğimiz ait olduğumuz toplumsal konum, cinsiyet, etnik köken, yaş, statü gibi etkenlerden ve başkalarının kendisi nasıl değerlendirdiği inancı ile şekillenmektedir. Psikanalist Erik Erikson'a göre geçmiş ve gelecek bütünlüğü içinde, yaşantıların gittikçe tutarlık, süreklilik ve aynılık kazanması ego kimliği duygusunun temellerini oluşturur (Dalbay 2018). Bireyin kimlik algısı gündelik yaşam içindeki deneyimlerinden etkilenmektedir (Dittmar 2011). Kimliğin tanımlayıcı özelliklerinden biride toplumsal olmasıdır. Yani bireyin bir topluluğa veya gruba kendisini ait hissetmesidir. Aidiyet duygusu kimliğin, sosyokültürel boyutunu oluşturmaktadır (Barnett ve ark. 2021). Yaşanılan yer ile kurulan bağ aidiyet duygusunu geliştirmekte ve olumlu kimlik duygusunu sağlamaktadır (Tschakert ve ark. 2019). Olumlu bir kimlik, grupların sürekliliğine olan güvenin ve öz yeterlilik yani kontrol uygulama kapasitesine olan inanç, ayırt edicilik ve öz saygının, değer duygusunun ürünü olarak oluşmaktadır. İklim değişikliğine uyum, kaçınılmaz olarak sosyal kimlik süreçlerinden yani insanların kendilerini, başkalarını ve çevrelerindeki dünyadaki yerlerini nasıl algıladıklarından etkilenir (Barnett ve ark. 2021). Yangın, sel gibi afetlerle birlikte çevresel değişim günlük yaşamın yönünü değiştirmekte ve bireyin çevresel kaybı ile birlikte kimlik algısının kaybı derinleşebilmektedir. İnsanlar, sosyal veya çevresel koşullardaki değişikliklerden veya başkaları tarafından etiketleme yoluyla ortaya çıkabilecek kimliklerine yönelik tehditlerin farkındadır ve bunlara karşı hassas davranmaktadırlar. Bu tür tehditlerle karşı karşıya kalan bireyler, davranışlarını değiştirerek, kimliklerini uyarlayarak, tehdidin varlığını inkar ederek veya bir tehdidin varlığını

kabul ederek, ancak kimliklerini veya davranışlarını başka türlü değiştirmeyerek çeşitli şekillerde yanıt verebilmektedirler (Barnett ve ark. 2021). Bir ev yandığında veya hasar gördüğünde içinde bulunan değerli nesnelere de kaybedilmektedir. Kişisel olarak anlamlı nesnelere; özellikle hayattaki önemli anları, ilişkileri veya kişisel/aile geçmişini temsil eden nesnelere olmak üzere, kim olduğumuza dair fikir edinmemizde önemli yer tutmaktadır. Örneğin fotoğraf, çeyiz sandığı, duvardaki tablo gibi nesnelere kimliğimize dair işaretler vermektedir. Bu gibi nesnelere fiziksel mekânın bir parçası olduğu kadar bireyin kimlik algısının da bir parçasıdır (Dittmar 2011). Kimlikler, adaptasyonun sağlanmasında ve sınırlandırılmasında da aktif rol oynamaktadır (Barnett ve ark. 2021). İklim değişikliğinin neden olduğu mekânsal ve çevresel değişim, önemli yerin kaybına neden olduğu kadar değerli nesnelere kaybına da neden olmaktadır. Değerli nesnelere kaybı, bireyin benlik ve kimlik duygusunu bozulmasının başka bir yolu olarak karşımıza çıkmaktadır (Dittmar 2011). Orman yangınları, sel gibi afetler sadece evleri, mekanları, çevreyi yok etmezler, kimliğimize dair tanımlamalara yardımcı olan birçok şeyi de beraberinde yok etmektedirler. Kişisel olarak anlamlı olan bu nesnelere ve günlük yaşama dair diğer şeylerin yok olması ile bireyin için önemli olan yerin kayıp hissi derinleşmekte ve buna bağlı olarak da kişisel kimlik kaybının sürekliliğinde de sorunlar yaşanmaktadır (Galway ve ark. 2019).

İklim değişikliğinin neden olduğu orman yangınları, mekânsal ve çevresel değişimde yarattığı kayıpla birlikte bireyin özerklik ve kontrol duygusunu etkilemektedir. Olumlu bir kimlik algısının oluşumunda özerklik ve kontrol duygusu önemli kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Barnett ve ark. 2021). Özerklik, kendi hayatınızı yönettiğiniz ve eylemlerinizi onayladığınız anlamına gelmektedir. Kültürler arasında özerklik temel bir insan ihtiyacıdır. Özerklik yaşayan kişiler, daha yüksek düzeyde psikolojik sağlık ve sosyal işlevsellik bildirmektedir (Lancer 2016). Orman yangınları gibi afetler günlük yaşam rutininde değişimlere ve bazı yaşamsal rahatsızlıkların daha yoğun hissedilmesine neden olmakta, yıllar içinde öğrenilen beklentileri ve alışkanlıkları bozabilmektedir (Fresque-Baxter ve Armitage 2012). Bu durum özerkliği etkilemektedir. Özerklikten yoksun birey, başkalarının yaptıkları, düşündükleri ve hissettikleri tarafından daha fazla kontrol edilir ve buna göre uyum sağlamaya çalışacaktır. Bir başkasının beklentisine ve tepkisine göre tepki veren birey, onlara göre endişelenir ve onların fikirlerine boyun eğerek hareket etmektedir. Ayrıca karar vermekte ve kendi başına harekete geçmekte zorluk çekebilmektedir (Lancer 2016). Orman yangınları sonrası çevresel değişimle birlikte kişinin kendi yaşamı üzerindeki kontrolü kaybolmakta ve kişisel ihtiyaçları ile ilgili kararlar alma özgürlüğü etkilenmektedir (Silver ve Grek-Martin 2015). Kişisel ihtiyaçlarını ve temel görevlerini bağımsız olarak yerine getirebilme ve başkalarına bağımlı olmadan yaşayabilme arzusunun insan refahının merkezinde yer alan temel bir psikolojik ihtiyaç olduğu kabul edilmektedir (Deci ve Ryan 2011). Orman yangınları gibi afetlerde bu temel ihtiyacı yerine getiremeyen birey daha fazla sıkıntı hissetmektedir. Afetlerden dolayı çevresindeki istenmeyen değişikliklere maruz kalan bireyin yaşamı üzerindeki kontrol duygusu da azalabilmektedir. Kontrol duygusu azalan birey kendini yetersiz hissetmekte, günlük streslerle başa çıkmakta zorlanabilmekte ve bu zorlanma bireyin ruh sağlığı sorunları ile karşılaşma olasılığını arttırabilmektedir (Schönfeld ve ark. 2016). Orman yangını gibi afetlerden sonra insanlar evlerini, tarlalarını, eşyalarını değil; kişisel olarak bağ kurdukları ve önem verdikleri bir yeri, mekânı kaybetmiştir. Bu önemli yerin kaybı yani çevresel kayıp beraberinde kimlik algısının kaybına getirmekte ve bireyin bağımsız rol ve sorumluluklarını sekteye uğratmaktadır. Yaşanan kayıpların yarattığı ruhsal sıkıntı bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlanmaktadır. Görüldüğü üzere afetler beraberinde birçok olumsuzluğu da getirmekte ve yaşanan mekânsal kayıp duygusu ve beraberinde oluşan kimlik, özerklik, kontrol kaybı duyguları bireyde solastaljiye neden olmaktadır.

Solastalji Kavramı

İklim değişikliğinin kronik karakteristik etkisi kayıp duygusudur (Askland ve Bunn 2018, Tschakert ve ark. 2019, Cunsolo ve Ellis 2018). Fiziksel mekanla ilişkinin kaybı bunun önemli bir parçasıdır. İklim değişikliği insanların yaşadığı alanları değiştirdikçe, birçoğunun kendileri için önemli olan bir yeri kaybettiği hissini yaşaması muhtemeldir. İşte bu fenomene solastalji denilmektedir (Albrecht 2005, Albrecht ve ark. 2007). Solastalji, insan sağlığı ve ekosistem arasındaki bağlantıları, özellikle iklimsel ve çevresel değişimin zihinsel, duygusal ve ruhsal sağlık üzerindeki kümülatif etkilerini anlamak için nispeten yeni bir kavramdır. Solastalji kavramının çok disiplinli ve ampirik bir yapıya sahip olduğu görülmektedir.

Solastalji kavramı ilk olarak 2003 yılında Glenn A. Albrecht tarafından Montreal/ Kanada'da bir Ecohealth Forumunda tanımlanmıştır (Galway ve ark. 2019). Glenn A. Albrecht (2005) tarafından solastalji kavramının tanımı, "kişilerin iklim krizi nedeniyle yaşadıkları bölgelerin ekosisteminin değişmesi ve kaybolmasından ötürü duydukları yabancılaşma hissi ve psikolojik rahatsızlık" olarak yapılmıştır. Albrecht (2005), solastalji kelimesini 'teselli' ve 'nostalji' kelimelerinin bir birleşimi ile bulmuştur. Nostalji, sevilen bir evden ayrıldıklarında bireylerin yaşadığı melankoli veya ev hasreti olarak tanımlanmaktadır. Bunun aksine solastalji, evden ayrılma söz konusu olmadığı halde, ev çevresiyle doğrudan bağlantılı olan ve insanları etkileyen çevresel değişimin yarattığı sıkıntıdır

(Albrecht ve ark. 2007). Yani solastalji, birey için değerli bir çevrede oluşan değişikliklerin olumsuz algılanmasıyla ilişkili üzüntü veya kayıp duygularının ortaya çıktığı durumdur. Solastalji yaşayan kişiler, yaşadıkları bölgenin ekosistemi değişmesine rağmen bölgeden ayrılmayan ve etraflarındaki her şeyin değişimine şahit olan, hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını gören ve değişimden önceki evlerine yerlerine büyük bir özlem hissi duyanlar olarak tanımlanmaktadır (Cunsolo ve ark. 2013, Christensen 2019). Cunsolo Willox ve ark. (2015)'nin yaptığı çalışmada, çevre ile insan arasındaki etkileşimin değişmesi sonucu, etkilenen bölgedeki toplumda gıda güvensizliği, üzüntü, öfke, stres, aile içi iletişimde bozulmalar, öz değer duygusunun ve toplumla bütünleşme hissinin azaldığı bildirilmiştir. Solastalji kişiye ve duruma özgü bir kavramdır. Yer ve ev güvenliğinin olmadığı keder, öfke, üzüntü, özlem ve kaygı gibi duygulardan oluşan bir girdap gibidir (Cianconi ve ark.2020). Solastalji, rahatlatıcı bir yerin kaybindan kaynaklanan acı veya sıkıntıyı ifade eder; evleri veya arazileri örneğin yol yapımı, baraj projeleri, ormansızlaşma vb. nedenlerle kaybolduğunda, insanların bilinçli veya bilinçsiz olarak hissettikleri ıssızlık duygusudur. Albrecht, kişinin ev ortamındaki bu tür istilacı değişikliklerin, kişinin yer duygusuna bir saldırı olarak algılandığını savunmaktadır. Solastalji, nostaljinin tersine çevrilmiş hali olarak kendi evimizde hissettiğimiz yurt özlemi olarak da ifade edilmektedir (CPA 2020).

Solastalji, kişinin yerel ortamındaki değişikliklerin yavaş başlaması ile kademeli olarak ortaya çıktığı gibi, doğal afet sonrasında olduğu gibi yerel ortamın aniden değiştiği zamanlar da ortaya çıkabilmektedir. Çevresel değişime maruz kalan insanlar, kaybedilen çevre ile yeniden bağlantının kuramamakta, aidiyet duygusunu yitirmekte ve değişim süreci üzerinde belirsizlik, güçsüzlük veya kontrol eksikliği hissettikleri için süreç daha da kötüleşmektedir (Albrecht 2005, Albrecht ve ark. 2007). Kötüleşen durumla birlikte solastaljinin ortaya çıkardığı tepkiler genel sıkıntı ve stres de içermektedir. Bu genel sıkıntı, stres ve solastalji ile baş etmekte zorlanan bireyde uyuşturucu kullanımı, fiziksel hastalık ve ruhsal hastalık gibi daha ciddi sağlık ve tıbbi sorunlarla sonuçlanabilmektedir (Albert 2005). Giderek yaygınlaşan solastalji durumunun farkındalığı ve tedavisi için, bireyin evinde ve topraklarında oluşan zararın yarattığı fiziksel travma sonucu sarsılan duygusal sağlığının yeniden sağlanması gerekmektedir. Solastalji ile başa çıkmak için birey, zamana ve bilinçli çabaya ihtiyaç duymaktadır. Bilinçli çaba kadar bireyin kendisine, çevresine ve gelecek iyi günlere olan inancının da olması iyileşme süreci için gereklidir (Albrecht 2005, Albrecht ve ark. 2007, Cianconi ve ark. 2020, CPA 2020).

Solastalji ve Orman Yangınları

Önlenemeyen büyük orman yangınlarının çıkış nedenleri incelendiğinde, bir kısım yangınlar iklimsel koşullardan dolayı başlarken diğer kısmının insan kaynaklı olarak başladığı bildirilmektedir (Caldá ve ark. 2020) Bir orman yangınının başlaması için yakıt, oksijen ve tutuşturma kaynağından oluşan üç temel koşul gereklidir. İklim değişikliği, bu üç temel koşuldan her birinin var olma ihtimalini artırabilmektedir. Bu ihtimalin artması ve yangın mevsimi olarak bilinen zaman aralığının iklim değişikliğine bağlı olarak uzaması orman yangınlarının sayısını ve büyüklüğünü etkilemektedir. Ormanlar Dünya'nın karbondioksiti emme ve iklimi soğutma görevini yerine getirdiği için, yaşanan orman kaybı bu görevi olumsuz etkilemektedir (Xu ve ark. 2020). Tüm bunlar göz önüne alındığında insan sağlığının olumsuz etkilenmesi kaçınılmaz bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır (To ve ark. 2021).

Orman yangınları sonrası sağlık ile ilgili olarak ortaya çıkan akut ve kronik etkilere baktığımızda; akut etkiler, yangın, duman, sıcaklık vb olaylarından kaynaklanmaktayken, kronik etkiler ise iklimdeki daha uzun süreli değişikliklerden kaynaklanmaktadır (Clayton ve ark. 2017). Orman yangınları ile birlikte ortaya çıkan kirlilik, salgın hastalıklar ve kuraklık, besin kıtlığı ruh ve beden sağlığımızı doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. (Pihkala 2020a, Pihkala 2020b, Ágoston ve ark. 2022). Doğrudan etkiler, orman yangınları gibi travmatik olaylara maruz kalmayı içerirken; dolaylı yollar, büyük ölçüde, yoksulluk, işsizlik ve barınma gibi bir dizi sosyal, politik ve ekonomik nedenlerde ruh sağlığını etkilemeyi içermektedir (Connors 2020). Yangınların ruh sağlığı üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmaların çoğu TSSB, depresyon, anksiyete ve madde kullanımına odaklanmıştır (Eisenman ve ark. 2015, Belleville ve ark. 2019, Charlson ve ark. 2021, To ve ark. 2021, Gawrych 2021). To ve arkadaşları(2021) yaptığı orman yangınları ve ruh sağlığı ile ilgili kapsam belirlemede; yetişkinlerde yangın sonrası anksiyete, depresyon ve TSSB riskini artıran travma faktörleri olarak; mal kaybına tanık olmak veya yaşamak ve sevdiklerinin güvenlik kaybının olması veya sevdiklerini kaybetme korkusu sıralanmaktadır. Madde kötüye kullanımını ise daha çok ruhsal bozukluk tanısı olan bireylerde görüldüğü belirtilmektedir. Belleville ve arkadaşları (2019) yaptığı çalışmada orman yangının çıktığı bölgeden tahliye edilen 379 kişiye anket uygulanmış ve 379 kişi içinden seçilen 55 kişi ile ruhsal bozukluk tanısına yönelik görüşme yapılmıştır. Görüşme sonucu, %29,1'inin TSSB, %25,5'inin depresyon ve %43,6'sının uykusuzluk ölçütlerini karşılamış; bu durumun kesinlikle veya muhtemelen yangınlarla ilgili olduğu saptanmıştır. Dood ve arkadaşları (2018) Kanada'da iklim değişikliği nedeniyle çıkan yangınlardan etkilenmiş 30 kişi ile yapılandırılmış görüşme yapmışlardır. Görüşülen kişiler, tahliye ve izolasyon deneyimlerinin yanı sıra korku, stres ve belirsizlik

duygularının zihinsel ve duygusal sağlıkları üzerinde akut ve uzun vadeli olumsuz etkilere katkısını ifade etmişlerdir. Görüşülen bazı kişiler yangının neden olduğu çevresel değişimin geçim kaynaklarını ve toprak temelli faaliyetlerini etkilediğini belirtmişlerdir. Bunun ruhsal sağlıkları üzerindeki olumsuz sonuçlarını anlatmışlardır. Yangınlardan sonra bölge halkı için pek çok şeyin değiştiği ve çevresel değişimin daha çok manzaranın fizikselliğinde görüldüğü ve bu değişim kadar değişimin nasıl algılandığı ve deneyimlendiğinin de önemli olduğu bildirilmektedir. Tüm bu çevresel ve mekânsal kayıp bireyde ruhsal sıkıntı hissine neden olduğu ve bu durumun solastalji kavramı ile açıklandığı görülmektedir (Butler ve ark 2018).

2021 yılında Türkiye’de Ege ve Akdeniz bölgesinde ortaya çıkan orman yangınları ise özellikle yangın bölgesinde yaşayan ve yangına maruz kalan insanlarda doğrudan ve dolaylı olarak birçok etkiye neden olduğu raporlanmıştır (TTB 2022). Orman yangınları sonucunda mekânsal ve çevresel bir değişim olduğu ve bu oluşan değişim başta yangının çıktığı bölgede yaşayan insanları ve sonrasında tüm halkı etkilediği bildirilmiştir (İşçi 2021). Mersin, Antalya ve Muğla’da çıkan orman yangınları bölge halkının hayatını değiştirmiş ve her geçen gün daha da fazla değiştirmektedir. Orman yangınlarının çıktığı alanların yakınında yaşayan halkın kişisel kaynakları yok olduğu gibi yaşamlarının devamlılığını sağlayan ekonomik kaynakları yok olmuştur. Örneğin Muğla Marmaris’teki orman yangınından en çok etkilenen yerlerden biri Osmaniye köyü idi. Coğrafi tescilli Marmaris balının üretildiği bölgede arıcılık ile uğraşan köy halkının çoğu arı kovanlarını ormanlık alandaki kızılçam ağaçlarının arasında koyuyordu. Bölge halkının en önemli geçim kaynağı kızılçam ormanlarından arılar tarafından üretilen çam balıdır (CNN TÜRK 2021). Çam balı arıların çiçek poleninden değil, Akdeniz iklimine mahsus bazı çam ağacı türlerinin gövdesinde yaşayan bir aracı böceğin salgısını kullanarak ürettiği, müstesna bir baldır. Dünyada sadece Türkiye ve Yunanistan’da bulunur (Arslan ve ark. 2021). Hem ormanlık alan yok olmuş hem de çam balı böcekleri ve arılar ölmüştür. Bölge halkı için önemli bir geçim kaynağı olan çam balı üretimi durmuştur. Geriye dönüp baktıklarında ise algıladıkları ve hafızalarındaki çevre kaybolmuştur. Böylece bölge halkı ormanları, evleri, arazileri, arıları yok olduğu için yer değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu örnekte olduğu gibi orman yangını beraberinde bir dizi kaybı da getirmektedir. Bu çevresel değişimden kaynaklı kayıp insan ruh sağlığı üzerindeki etkisinin tanımlanması gerekmektedir. Bu kaybın yarattığı ruhsal sıkıntıyı tanımlayan kavram “solastalji”dir. Solastalji, orman yangını gibi afetler nedeniyle rahatlatıcı ya da alışılmış olan fiziksel mekânın değişip dönüşmesi ve kişiyi teselli edecek alışılmış olanın olmaması ile teselli sağlayan fiziksel kapasitenin yoksunluğundan kaynaklı yaşanan acı ve sıkıntıyı ifade etmektedir. Potansiyel bir insan tepkisiidir. Kesinlikle bir ruhsal hastalık değildir. (Albrecht ve ark. 2007).

Orman yangınları ile birlikte oluşan çevresel ve fiziksel değişim, insanlarda önemli ölçüde farklı algılar yaratabilmektedir. Solastalji, bir orman yangını sonrası psikolojik sağlıktaki değişimleri ve etkilerini tanımlamak için kullanışlı bir kavramdır. Bir orman yangınından sonra, orada yaşayan insanlar daha önce teselli buldukları, orada yaşamaya başladıktan sonra kendilerinin yarattığı, geçimlerini sağladıkları yerlerin yok olduğunu görmekte ve sıklıkla yangınla değişen ortam ve manzaraların eski haline geri dönmesini istemektedirler. Orman yangınından sonra bölgede yaşayan bireylerin tepkilerini inceleyen bir çalışmada, ormanın kaybindan kaynaklanan keder ve yanan manzara ile yeniden bağlantı kurabilmek için güçlü bir arzu hissi duyulduğu ortaya konmaktadır (Eisenman ve ark. 2015). Bireyler yeni manzaraları ile bağ kurarak olumlu bir ilişki geliştirmeye ve teselli bulmaya çalışmaktadırlar. Bunun geri dönüşümünün olmadığını bilmek ise ruhsal bir sıkıntıya neden olmaktadır.

Biyçeşitlilik kaybı, kirlilik, ormansızlaşma gibi çevresel zorlukların yanı sıra iklim değişikliğinin hızı ve ölçeği göz önüne alındığında, giderek daha fazla insan solastalji yaşayacağı öngörülmektedir. Galway ve ark. (2019) belirttiğine göre Louv “The Nature Principle: Reconnecting with Life in a Virtual Age” kitabında, “iklim değişikliği bazı bilim adamlarının inandığı oranda gerçekleşirse ve insanlar doğasından arındırılmış şehirlere yığılmaya devam ederse, o zaman solastalji, ruhsal hastalıkların artmasına neden olacaktır” demektedir. Solastalji, ekosistem sağlığı ve insan sağlığı arasındaki bağlantıları, özellikle iklimsel ve çevresel değişimin zihinsel, duygusal ve ruhsal sağlık üzerindeki kümülatif etkilerini anlamak için gerekli bir kavramdır. Orman yangını gibi iklim değişikliği nedeniyle ortaya çıkan afetlerden sonra alışılmış çevrenin kaybının yaratacağı solastalji durumunun farkında olmak; bireyin dayanıklılığını arttırmak, bireyin değişen çevre ile yeniden bağlantı kurmasına yardım etmek yani uyumu güçlendirmek, maruz kalan toplumu anlamak, yaşadıkları sorunları tanımlamak ve ruhsal hastalıkları önlemek için gereklidir (Galway ve ark. 2019). Bu doğrultuda solastalji gibi iklim değişikliğine bağlı oluşan ruhsal sorunların tanımlanması ile ruh sağlığı profesyonelleri hem bireye hem de topluma yönelik müdahale çalışmaları geliştirebileceklerdir.

Sonuç

Solastalji yüzyıllardır birçok kültür tarafından hissedilmektedir. Ekosistem sıkıntısı ve iklim kaosu gibi durumlar

ise terimin tanımladığı duyguyu daha da yoğunlaştırmaktadır. Solastalji insanların orman yangınları, sel, kuraklık, arazi temizleme, aşırı avlanma gibi olaylarla değişen çevreye karşı tepki olarak yaşadıkları sıkıntı hissini tanımlamaktadır. Bu sıkıntı hissini temel; bağ kurulan çevrenin kaybı ve bu kayıpla birlikte kişinin kimliğini tanımlamasına yardımcı olan tüm öğelerin yok olması ile değişen çevre üzerinde kontrol sağlayamaması ve özerklik hissedememesi dayanmaktadır. Günümüzde orman yangınları, iklim değişikliği ve diğer nedenlerle daha sık görülen bir afet olarak karşımıza çıkmaktadır. Orman yangınlarının nedenleri ve insanları psikolojik açıdan nasıl etkilediği konusunda ruh sağlığı profesyonellerinin dikkati çekilmesi önemlidir. Solastalji orman yangınlarının ruh sağlığını nasıl etkilediğine dair literatürde yer almaya başlamasına rağmen, solastalji hakkında öğrenilecek çok daha fazla bilgi olduğu görülmektedir. Solastalji gibi iklim değişikliğinin neden olduğu ruh sağlığı kavramlarının tanınması, gerekli önlemlerin alınması, bireyin ve toplumun bu konudaki ihtiyaçlarının belirlenmesi, psikolojik dayanıklılığın artırılması, baş etme becerilerinin geliştirilmesi, güçlü bir çevresel bağlantının ve bireyin iyilik halinin yeniden inşası için gerekmektedir. İklim değişikliğine bağlı psikopatolojilerin tanınması, önlenmesi ve tedavisine yönelik daha fazla plan, program ve araştırmalar yapılacağı düşünülmektedir. Ruh sağlığı profesyonelleri bu konuda bir güç ve kaynak olarak önemli bir noktada durmaktadır.

Kaynaklar

- Ágoston C, Csaba B, Nagy B, Kóváry Z, Düll A, Rác J et al. (2022) Identifying types of eco-anxiety, eco-guilt, eco-grief, and eco-coping in a climate sensitive population: a qualitative study. *Int J Environ Res Public Health*, 21;2461.
- Albrecht, G (2005) 'Solastalgia'. A new concept in health and identity. *PAN: Philosophy Activism Nature*, 3:44-59.
- Albrecht, G (2006) Solastalgia. *Alternatives Journal*, 32:34-36.
- Albrecht, G (2010) Solastalgia and the creation of new ways of living. In *Nature and Culture: Rebuilding Lost Connections*. (Eds S Pilgrim, JN Pretty). London, UK, Earthscan.
- Albrecht, G.A (2020) Negating solastalgia: An emotional revolution from the anthropocene to the symbiocene. *Am Imago*, 77:9-30.
- Albrecht G, Sartore GM, Connor L, Higginbotham N, Freeman S, Kelly B at al. (2007) Solastalgia: the distress caused by environmental change. *Australas Psychiatry*. 15:95-98.
- Arslan MB, Şahin HT, Duru ME (2021) Çam balı üretiminde Basra Böceği (*Marchalina Hellenica* Genn.) ile konukçu ağaçların kimyasal içeriği arasındaki ilişkiler üzerine bir inceleme. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 23:1042-1053.
- Askland HH, Bunn M (2018) Lived experiences of environmental change: Solastalgia, power and place. *Emot Space Soc*, 27:16-22.
- Ayanoğlu S, Dölarslan M, Gül E (2017) Sadece Bir Yangın mı? Ekolojik ve Sosyo-Ekonomik Açından Orman Yangınları. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 10:32-35.
- Barnett J, Graham S, Quinn T, Adger WN, Butler C (2021) Three ways social identity shapes climate change adaptation. *Environ Res Lett*, 16:124029.
- Belleville G, Ouellet MC, Morin CM (2019) Post-traumatic stress among evacuees from the 2016 Fort McMurray wildfires: exploration of psychological and sleep symptoms three months after the evacuation. *Int J Environ Res Public Health*, 8:1604.
- Brown MJ, White BP, Nicholas PK (2022) Mental health impacts of climate change: considerations for nurse practitioners. *J Nurse Pract*, 18:359-363.
- Burns MR, Taylor JG, Hogan JT (2007) Integrative healing: the importance of community collaboration in post-recovery and pre-recovery planning. In *Wildfire Risk: Human Perceptions and Management Implications* (Eds WE Martin, C Raish, B Kent):81-98. New York, NY, Routledge.
- Butler A, Sarlöv-Herlin I, Knez I, Ångman E, Ode Sang Å, Åkerskog A (2018) Landscape identity, before and after a forest fire. *Landsc Res*, 43:878-889.
- Calda B, An N, Turp MT, Kurnaz L (2020) İklim değişikliğinin Akdeniz havzasındaki orman yangınlarına etkisi. *International Journal of Advances in Engineering and Pure Sciences*, 32:15-32.
- Cattaneo C, Beine M, Fröhlich CJ, Kniveton D, MartinezZarzoso I, Mastrotillo M at al. (2019) Human migration in the era of climate change. *Rev Environ Econ Policy*, 13:189-206.
- Charlson F, Ali S, Benmarhnia T, Pearl M, Massazza A, Augustinavicius J, Scott JG. (2021) Climate change and mental health: a scoping review. *Int J Environ Res Public Health*, 23:4486.
- Christensen, J (2019) Climate anxiety is real, but there's something you can do about it. <https://mahb.stanford.edu/library-item/climate-anxiety-real-theres-something-can/> Accessed date:01.07.2019.
- Cianconi P, Betrò S, Janiri L. (2020) The impact of climate change on mental health: a systematic descriptive review. *Front Psychiatry*, 11:74.
- Clayton S, Manning C, Krygman K, Speiser M (2017) *Mental Health and Our Changing Climate: Impacts, Implications, And Guidance*. Washington, American Psychological Association.
- CNN TÜRK (2021) Çam balı üretiminin yüzde 95'i Türkiye'deydi: Yangınlarda arı kovanları da kül oldu. <https://www.cnnturk.com/>. Accessed date:05.08.2021

- Connors E (2020) New APA poll reveals that Americans are increasingly anxious about climate change's impact on planet, mental health. American Psychiatric Association. <https://psychiatry.org/>. Accessed 21.10.2022.
- Costello A, Abbas M, Allen A, Ball S, Bell S, Bellamy R et al. (2009) Managing the health effects of climate change: lancet and University College London Institute for Global Health Commission. *Lancet*, 373:1693-1733.
- Cunsolo Willox A, Harper SL, Ford JD, Edge VL, Landman K, Houle K et al. (2013) Climate change and mental health: an exploratory case study from Rigolet, Nunatsiavut. Canada. *Clim Change*, 121:255-270.
- Cunsolo A, Ellis NR (2018) Ecological grief as a mental health response to climate change-related loss. *Nat Clim Change*, 8:275-281.
- Dalbay RS (2018) "Kimlik" ve "toplumsal kimlik" kavramı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31:161-176.
- Dannenber AL, Frumkin H, Hess JJ, Ebi KL (2019) Managed retreat as a strategy for climate change adaptation in small communities: public health implications. *Clim Change*, 153:1-14.
- Deniz M, Hiç Ö (2022) İklim değişikliği ve tarımın değişen yüzü: artan riskler, tarımdaki daralmalar ve orman yangınları sonrası politika önerileri. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3:12-22.
- Dodd W, Scott P, Howard C, Scott C, Rose C, Cunsolo A, Orbinski J (2018) Lived experience of a record wildfire season in the Northwest Territories. *Can J Public Health*, 109:327-337.
- Eisenman D, McCaffrey S, Donatello I, Marshal G (2015) An ecosystems and vulnerable populations perspective on solastalgia and psychological distress after a wildfire. *EcoHealth*, 12:602-610.
- Galway LP, Beery T, Jones-Casey K, Tasala K (2019) Mapping the solastalgia literature: a scoping review study. *Int J Environ Res Public Health*, 16:2662.
- Gawrych M (2021) Climate change and mental health: a review of current literature. *Psychiatr Pol*, 56:1-13.
- CPA (2020) Handbook of Climate Psychology. London, UK, Climate Psychology Alliance.
- HASUDER (2021) Orman yangınlarının halk sağlığına etkileri ve çözüm önerileri hakkında bilgi notu. <https://hasuder.org.tr/> Accessed 05.08.2021.
- IPCC (2021) Climate Change 2021: The Physical Science Basis, the Working Group I contribution to the Sixth Assessment Report. Cambridge, UK, Cambridge University Press
- Lancer D (2016) Exploring autonomy, locus of control, and self-efficacy. <https://psychcentral.com>. Accessed 17.05.2016.
- MacSuihbne SP (2009) What makes" a mental illness?" What makes" a new mental illness"?: The cases of solastalgia and hubris syndrome. *Cosmos and History: The Journal of Natural and Social Philosophy*, 5:210-225.
- Medyascope (2021) 2 Ağustos 2021, Pazartesi Dünya alevler içinde: İtalya, İspanya, Yunanistan, Rusya ve Kanada da orman yangınlarıyla boğuşuyor. <https://medyascope.tv>. Accessed 02.08.2021.
- İşçi M (2021) 2021 Yılı Orman Yangınları Değerlendirme Raporu. Muğla, Tarım ve Orman Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü Muğla Orman Bölge Müdürlüğü.
- Pihkala P (2020a) Anxiety and the ecological crisis: an analysis of eco-anxiety and climate anxiety. *Sustainability*, 12:7836.
- Pihkala P (2020b) Eco-anxiety and environmental education. *Sustainability*, 12:10149.
- Xu R, Yu P, Abramson MJ, Johnston FH, Samet JM, Bell ML et al. (2020) Wildfires, global climate change, and human health. *N Engl J Med*, 383:2173-2181.
- Romanello M, McGushin A, Di Napoli C, Drummond P, Hughes N, Jamart L et al. (2021) The 2021 report of the Lancet Countdown on health and climate change: code red for a healthy future. *Lancet*, 398:1619-1662.
- Scannell L, Gifford R (2016) Place attachment enhances psychological need satisfaction. *Environ Behav*, 49:1-31.
- Silver A, Grek-Martin J (2015) "Now we understand what community really means": Reconceptualizing the role of sense of place in the disaster recovery process. *J Environ Psychol*, 42:35-41.
- Şen Z (2022) İklim değişikliği ve Türkiye. *Çevre, Şehir ve İklim Dergisi*, 1:1-19.
- To P, Eboore E, Agyapong VIO (2021) The impact of wildfires on mental health: a scoping review. *Behav Sci*, 11:126
- TTB (2022) Temmuz-Ağustos 2021 Orman Yangınları Değerlendirme Raporu. Ankara, Türk Tabipler Birliği.
- Tschakert P, Ellis NR, Anderson C, Kelly A, Obeng J (2019) One thousand ways to experience loss: a systematic analysis of climate-related intangible harm from around the world. *Glob Environ Change*, 55:58-72.
- Watts N, Amann M, Ayebe-Karlsson S, Belesova K, Bouley T, Boykoff M, Costello A (2018) The Lancet Countdown on health and climate change: from 25 years of inaction to a global transformation for public health. *Lancet*, 391:581-630.
- Wood VJ, Gesler W, Curtis SE, Spencer IH, Close HJ, Mason J, Reilly JG (2015) Therapeutic landscapes' and the importance of nostalgia, solastalgia, salvage and abandonment for psychiatric hospital design. *Health Place*, 33:83-89.

Yazarların Katkıları: Çalışmaya önemli bir bilimsel katkı sağlandığı ve makalenin hazırlanmasında veya gözden geçirilmesinde yardımcı olduğu tüm yazar(lar) tarafından beyan edilmiştir.

Danışman Değerlendirmesi: Dış bağımsız

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Bu çalışma için finansal destek alındığı beyan edilmemiştir.

Authors Contributions: The author(s) have declared that she has made a significant scientific contribution to the study and has assisted in the preparation or revision of the manuscript

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: No conflict of interest was declared.

Financial Disclosure: No financial support was declared for this study.